

ד. מגילה שנכתבה על ידי אשה כשרה. ונער בר מצוה, בן י"ג שנה ויום אחד, שכתב מגילה כדת, כשרה לקרות בה לכתחלה, אף על פי שלא הוברר אם הביא שתי

הוא שיש לפסול בקמן שאין גדול עומד על גביו, כיון שאין לקמן כוונה כלל. וללא כהכרחי יוסף (הנ"ל). אולם האבני נזר עצמו להלן (ס' תקיח אות יא) כתב, והנה אף שבס' תקטז כתבתי לדחות דברי הברכי יוסף, אולם כעת נתיישבתי בזה שמחוייבים ליישב דבריו, כי ממה שהזכירו הרמב"ם ומרן הש"ע בזה לפסול עכו"ם ואפיקורוס ולא הזכירו אשה וקמן, משמע כדברי הברכי יוסף וכו'. ע"ש. וכן ראיתי עוד להרב קסת הסופר (בלשכת הסופר ס' כח סק"ז) שכתב, שמדברי הרמב"ם והש"ע שפסלו עכו"ם ואפיקורוס לכתוב מגילה, ולא כתבו כן לגבי אשה וקמן, ש"מ דס"ל שאלו מותרים לכתוב המגילה וכו'. ע"ש. וכ"כ בשו"ת זרע אמת ח"ג (ס' עח) לד"ק מרדכי הרמב"ם והש"ע שפסלו עכו"ם ואפיקורוס שמחשבתם לעבודה זרה, ולא הזכירו קמן, מוכח דס"ל שקמן כשר לכתוב המגילה, ומאחר שמגילה אינה מן התורה, ספיקא דרבנן לקולא. ע"ש.

ומלבד כל זה יש לצרף מחשבת הסופר שכותב המגילה לשם מצות קריאתה, שאע"פ שלא הוציא כן בפיו, מן הדין סגי במחשבתו זאת להכשיר בדיעבד. וע' להמאירי בקרית ספר (מאמר א סוף ח"ב עמוד כ) שכתב, ודע שיש אומרים שאפילו ס"ת ותפלין אין צריכים עיבוד לשמה ולא כתיבה לשמה וכו', וכתב עוד (שם עמוד כב) שיש מקילים שא"צ אמירה ודיבור לשמה, אלא די במחשבה. בדמוכח בובחים (ב.). וי"א שאפילו מחשבה א"צ, ולא חשיב שלא לשמה אלא כשעיבד העור במחשבת דבר אחר.

ע"ש. וע"ע בשו"ת הרמ"ע מפאנו (ס' צד) שכתב, שאפילו עיבוד העור לשם קדושת ס"ת די במחשבה לשמה בלבד, וכן הדין בכתיבת הגמ' דבעינן וכתב לה לשמה, די במחשבה, ואפילו לכתחלה. ע"ש. וכ"כ בשו"ת הרדב"ז ח"א (ס' קנד), שאע"פ שמוכח וישר לפרש בכל הדברים הצריכים לשמה ולומר בפיו שהוא עושה אותם לשמה, מ"מ מודה אני דבדיעבד כיון שחשב בדעתו לעשות לשמה, די בכך. ע"ש. וכ"כ בש"ע הגר"ז (ס' לב סעיף לא), שבכל דבר שיש בו מחלוקת הפוסקים אם צריך לשמה, אם חשב במחשבה די בכך, ואפילו לכתחלה. וכן פסק בשו"ת זבחי צדק ח"ב (חאו"ח ס' ז), ושכן הסכימו לזה כל חכמי הישיבה בבבל. וכ"כ בקול יעקב (ס' רעא סק"ה). ע"ש. וכאן הרי יש אומרים שאין צריך כוונה לשמה, שהרי קמן שכתב מגילה, כשרה היא לדעת הרמב"ם והש"ע, אע"פ שאין כוונה לקמן. הילכך די במחשבה בלבד. וכן פסק בשו"ת שו"אל ונשאל ח"א (ס' טו), וכתב שלפי הנשמע רוב הסופרים בעירו ג'דבא (תוניס) אין מקדשים בתחלת כתיבת המגילה. ע"ש. גם בשו"ת שבט הלוי ח"א (בסוף הספר דף רפ ע"ב) כתב, שבא מעשה לפניו והכשיר מטעם הנ"ל. וע"ע בשו"ת שבט הלוי ח"ג (ס' פח). ודו"ק. וראה עוד במש"כ בשו"ת יביע אומר חלק ח (חאו"ח ס' נה), שאפילו אם לא חשב הסופר שהוא כותב המגילה כדי לצאת בה י"ח, אלא כתב בסתם, אעפ"כ מגילה כשרה היא לדעת מרן שקבלנו הוראותיו. ע"ש. ומשם בארה. ע"ש.

שערות¹). וקמן שהגיע לחינוך שכתב מגילה לשמה, אם אין שם מגילה אחרת, בדיעבר המגילה כשרה, ויוצאים בה ידי חובה. (שו"ת יביע אומר חלק ח האו"ח סוף סי' נה).

להכשיר מגילה שנכתבה ע"י אשה. ושדוקא בס"ת ותפלין אשה פסולה לכתבן דדרשינן וקשרתם וכתבתם, כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה. וע' בתום גימין (מה:). ע"ש. גם יש לדייק בן ממ"ש הרמב"ם (פ"ב מהל' מגילה), שמגילה שכתבה עכו"ם ואפיקורוס פסולה, ולא הזכיר אשה וקמן. וכן הוכיחו בשו"ת זרע אמת ח"ג (סי' עח). ובספר קסת הסופר (בלשכת הסופר סי' כח סק"ז). ע"ש. ובספר ערוך השלחן (סי' תרצא סק"ב). גם השדי חמד (מע' פורים סי' יב) כתב, שמצא כתוב בקונטרס כתיבת יד משנת תל"ד, מאחד מגאוני ירושלים מהר"ד אליהו צבי זצ"ל שהעלה להכשיר מגילה שנכתבה ע"י אשה, כיון שהיא חייבת בקריאתה. והביא ג"כ ראיה מדברי הרב המגיד הנ"ל. ע"ש. גם הגאון מהר"י נבון בספר גט מקושר (דף קנד ע"ד) הוכיח במישור מדברי הרב המגיד, להכשיר מגילה שנכתבה ע"י אשה, ובפרט שהיא חייבת בקריאתה. וכ"כ הפרי מגדים (סי' תרצא מש"ז סק"ב) ד"ה עוד. ע"ש. והזכירו לשבח בספר מועדי ה' למהר"י נג'אר (דף קלב ע"ב). ע"ש. וכן העלה הגאון רבי דוד אופנהיים בשו"ת גשאל דוד (האו"ח סי' ל), להכשיר מגילה שנכתבה ע"י אשה מהמעמים הנ"ל, וסמוכין לזה דהא כתיב ותכתוב אסתר המלכה. ומהכא ילפינן במגילה (ימ). כתיבה כתיבה, שצריכה המגילה להכתב על הספר ובדיו. ע"ש². ובתשובה מאהבה ח"ב (לסי' תרצא דף מז ע"ב), כתב, הנה מר זקני הגאון רבי מאיר

(ו) מגילת אסתר שנכתבה על ידי אשה, הרב מעשה רוקח (הל' מגילה פ"ב) האריך לפסול מגילה שנכתבה ע"י אשה או קטן, והביא ראיה ממס' סופרים (פרק א הל' ג), שאם כתב צדוקי או מסור או קטן אל יקראו בו. ובאמת ששם מפורש שהמדובר לגבי ספר תורה, ומה דמות יערוך מגילה לספר תורה שנקראת אגרת, והרי ס"ת שחסר בו אות אחת פסול, ואילו לגבי מגילה אמרו (במגילה יח:), שאם השמיט בה הסופר כמה פסוקים וקראם הקורא בעל פה יצא. ומצאתי למרן החיד"א במחזיק ברכה (סי' תרצא סק"ה), שהביא דברי הרב מעשה רוקח לענין אם כתבה ביד שמאל, שהפרי חדש מכשיר בדיעבר, והמעשה רוקח האריך לפסול, והביא גם ממס' סופרים הנ"ל, ותמה עליו דהתם בס"ת מיירי, ואינו ענין לגבי מגילה. ויששוב מצא בספר מטה יהודה עייאש שדחת דברי המעשה רוקח, ושהעיקר כדברי הפר"ח, שהכשיר כתיבה בשמאל. ע"ש. וכ"כ הפרי מגדים (מש"ז סי' תרצא סק"ב), שמכיון שהאשה ישנה בחיוב מקרא מגילה, עכ"פ בשמיעה, יכולה לכתוב מגילת אסתר. ולפי דברי הרב המגיד (פ"ב מהל' מגילה), בדיו עיבוד קלף של המגילה, שכתב הרמב"ם, שאין צריך עיבוד לשמה, וכתב ע"ז, שזה פשוט, מפני שלא נזכר בגמרא עיבוד לשמה, ואינה כס"ת אלא למה שאמרו בגמרא בפירוש. לפ"ז יש להכשיר ג"כ מגילה שנכתבה ע"י אשה. וכ"כ הכרכי יוסף (סי' תרצא סק"ו) להוכיח מדברי הרב המגיד

(*) בשו"ת ויצבור יוסף שווארץ (סי' כח) הביא פליאה על האחרונים שפלפלו בזה, ולא הביאו ראיה ממה שכתוב, ותכתוב אסתר המלכה בת אביחיל את כל תוקף. ובתרגום שם, ית

מוכת כדברי הברכי יוסף. ע"ש. (ובשו"ת דוכב מישרים ח"א (ס"ס נט) סמך סמיכה בכל כחו ע"ד האבני נור סי' תקנז, לפסול מגילה שנכתבה ע"י אשה, ולא סיימה קמיה התשובה שבס' תקיח שחזר בו, הדר הוא לכל חסידיו). ומה שכתב הרב שערי תשובה (סי' תרצא סוף סק"ב), שאם נכתבה בשמאל או ע"י אשה או קטן, אין להתיר לקרוא בה לכתחלה, אלא בדיעבד שכבר קרא במגילה זו יצא. ואפילו אם כבר קרא בה, אם יש למצוא אחרת בנקל יקרא שנית בלא ברכה. ע"כ. וכ"כ בקסת הסופר. נראה דאינהו אולי בטר שיטת ר"ת שמחמיר במגילה בעיבוד לשמה ושאר כל דיני ס"ת, מפני שנקראת ספר, משא"כ לדידן דנקטין כהרמב"ם והרב המגיד ומרן, יש להקל לקרוא במגילה שנכתבה בשמאל או ע"י אשה. שכל שכבר נכתבה המגילה חשיב דיעבד, ומותר לקרות בה. וכמו שהוכיח במישור בשו"ת גת ורדים (חאו"ח כלל ד סי' יב), שכל שכבר נכתבה המגילה חשיב דיעבד. וכן העלה בשו"ת זרע אמת (חאו"ח סוף סי' ק). ע"ש. ובשו"ת צפית בדבש (סי' לט דף צו ע"א) ד"ה באופן, הביא שיש אחד עשר פוסקים שכתבו, שאם כבר נכתבה המגילה חשיב דיעבד, לעומת ששה פוסקים שמחמירים, באופן שרבו הפוסקים

פירלם בספרו מגילת אסתר נשאל מהגאון רבי דוד אופנהיים, על אודות מגילה שכתבה בתו שרה אשת הגאון רבי חיים יונה, אם כשרה היא לקרות בה ולצאת בה ידי חובה, והעלה שמגילה שנכתבה ע"י אשה פסולה. אולם בימינו נתחדש ספר ברכי יוסף וספר מחזיק ברכה, ושם העלה להכשיר. וכן דעתי נוטה לד' הברכי יוסף להכשיר, וראיה לזה מדברי הרמב"ם והש"ע שלא פסלו אלא מגילה שנכתבה ע"י עכו"ם ואפיקורוס, ולא הזכירו אשה וקטן, אלמא שמוותרים הם לכתוב. ומ"ש המג"א (סק"ג) שהמגילה דינה כס"ת לכל דבר, זהו על הכתיבה ולא על הכותבת, שעכ"פ בדיעבד מיהא כשרה. ע"ש. וכן עיקר. וע' בשו"ת זרע אמת ח"א (ס"ס ק) כר"ה ומה גם, שכתב, שכל שנכתבה כבר המגילה חשיב דיעבד. ע"ש. ואף שהאבני נור (סי' תקנז) כתב לדחות דברי הברכי יוסף הנ"ל, עד שכתב (באות יט), והלואי שיהיו כל שמעתין מחוורים בדינו, כדן אשה וקטן שפסולים לכתוב מגילה. ע"כ. מ"מ הדר תבא לגזירה, שחזר (בס' תקיח אות יא) וכתב, והנה אף שבס' תקנז כתבתי לדחות דברי הברכי יוסף, כעת נתיישבתי שמחוייבים ליישב דבריו, כי ממה שהזכירו הרמב"ם והש"ע לפסול עכו"ם ואפיקורוס ולא הזכירו בדבריהם אשה וקטן,

כל מגילתא הדא. וכ' שיש לדחות שי"ל שאסתר לא כתבה בעצמה את המגילה אלא רק על פי ציווי שלה נכתבה המגילה ע"י סופרים. וכיו"ב בתוס' מנחות (כא:): ד"ה שהכהנים, "כי מה שאמר ריב"ז מה שעשו ידי שכתתי, לא שהוא עצמו עשה, אלא ע"פ הוראתו". ע"ש. ויותר היה לו להביא מהגמ' ע"ז (כז). ומי איכא למ"ד אשה אינה כשרה למול, והא כתיב ותקח צפורה צור ותכרות את ערלת בנה, ומשני, דאמרה לאיניש אחרינא ועבד. וכן העיר הגרצ"פ פראנק במקראי קודש (פורים, סי' לג עמוד קמא), שהגאון רש"י זיין אמר לו ראייה זו בשם קסת הסופר, וכתב, ואמרתי לדחות הראיה ע"פ הגמרא (ע"ז כז). הנ"ל. וע' בשו"ת קנין תורה בהלכה ח"ג (סי' ק אות ג) מ"ש לדחות ראייה זו. ואינו מוכרח. וע' בשו"ת ציצ' אליעזר חלק יב (סי' כה אות ג), ובשו"ת דברי ישראל ח"ג (סי' קמב), ובספר תולדות יצחק בן שושן (סי' יב). ואכמ"ל.

מגילה שנכתבה ביד שמאל, בדיעבד כשרה.

להקל, ושכן נראה דעת מרן כהמקילים. וקי"ל בשל סופרים הלך אחר המיקל, וכל שכן שרבים הם המקילים. ע"ש. וכן פסק הרב בית עובר (דף קסט ע"ב אות ו), שאחר שהביא מ"ש הרב מעשה רוקח לפסול מגילה שנכתבה ע"י אשה או קטן, וכתב לדחותו, סיים, ונ"ל עיקר לדינא להלכה ולמעשה שמגילה שנכתבה ע"י אשה כשרה לקרות בה לבתחלה, כיון שגם היא חייבת בקריאתה. ואף מגילה שנכתבה ע"י קטן, אם אין לו מגילה אחרת יש להכשירה, וכן אם קרא בה בדיעבד יצא. עכ"ל. וע"ע במקראי קודש (פורים, סי' לג). ובשו"ת דברי ישראל וועלץ ח"ג (סי' קמב). ובשו"ת צ"ץ אליעזר (חלק יא סי' צב, וחלק יב סי' כה אות ג). ובשו"ת קנין תורה (ח"ב סי' נה, וח"ג סי' ק).

ומה שכתבנו להכשיר מגילה שנכתבה ע"י נער בר מצוה, אפילו לא נבדק אם הביא שתי שערות, ה"ט משום שיש כאן ספק ספיקא להיתרא, שמא הלכה כדברי האחרונים הנ"ל שהכשירו מגילה שנכתבה ע"י קטן, ואת"ל שהלכה כהחולקים, שמא נער זה שהוא בר מצוה, הוא בכלל חזקה דרבא, שחזקה עליו שהביא שתי שערות, ומכל שכן לפי מ"ש בשו"ת מהר"ט ח"א (סי' מא ונא), דחזקה דרבא חזקה גמורה היא מן התורה. וכן כתב בשו"ת אבני נזר (חאה"ע סי' רטו אות יז), דחזקה דרבא חזקה גמורה היא מן התורה, ודלא כהרב שב שמעתתא שכתב שאין לסמוך על חזקה זו אלא לחומרא. ע"ש. וכן הגאון רבי יצחק אלחנן בשו"ת עין יצחק (חאה"ע סי' מג אות ג וחלאת) כתב, דהאי חזקה דרבא עדיפא אפילו מרוב גמור, ומכנין עליה אף להקל. ע"ש. וכן

העלה בשו"ת זרע אמת ח"ג (חיו"ד סי' קמב). וכ"כ הגאון רבי אייזל חריף בשו"ת עמק יהושע (הל' אבלות סי' כב סוף עמוד קכב). ותנא דמסייע לזה הוא הגאון מהר"י קולון בתשובות החרשות (סי' מז עמוד ריח). וכל שכן בנ"ד שדעת התוס' והראשונים במגילה (יט:), שאין קריאת המגילה אלא מדרבנן, וה"ה כתיבתה, וא"כ בודאי דבדרבנן מהני חזקה דרבא. ואפילו למ"ד דהוי מדרבי קבלה, הו"ל ספק ספיקא להיתרא. מלבד דעת הרשב"א והריטב"א (מגילה ה:), דספק דרבנן קבלה לקולא. ע"ש. וע"ע במש"כ בשו"ת יביע אומר חלק ז (חאו"ח סי' מז אות ב). ואע"פ שבשו"ת אבני נזר (ס"ס תקמז) העלה, שאין לקרות במגילה שכתבה נער בן י"ג אלא אם כן נבדק שיש לו ב' שערות. ע"ש. לפע"ד יש להקל במגילה שנכתבה ע"י נער בן י"ג שלא נבדק, מהטעם שכתבנו. וכן ראיתי להאבני נזר עצמו (בסוף סי' תקיז) שכתב, מ"מ לענין דינא, ראיתי להאחרונים שחולקים על המגן אברהם שפוסל תפלין שכתבם נער בן י"ג שלא נבדק אם הביא ב' שערות, והם חולקים עליו, דדוקא בחליצה שבאים להוציאה מחזקת זקוקה ליבם, צריכה בדיקה שהביאה ב' שערות, משא"כ בתפלין דליכא חזקה, וחזקת חיוב לא חשיבא חזקה. וא"כ אין להוסיף חומרא גם במגילה, אך לבתחלה נכון שלא יכתוב עד שיבדק. ע"כ. וביותר יש להביא סיוע דברי האבני נזר, שאחר מ"ש הדברים הנ"ל, סיים (בס' תקיח אות יא), וכעת נתיישבתי, שמחוייבים ליישב דברי הברכי יוסף, כי ממה שהזכירו הרמב"ם והש"ע לפסול עכו"ם ואפיקורוס לכתיבת המגילה, ולא הזכירו בדבריהם גם אשה וקטן, מוכח להכשירם כדברי